MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. január 30.[1]

C-83/17. sz. ügy

KP,az anya által képviselve
kontra
LO

(az Oberster Gerichtshof [legfelsőbb bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – Tartási kötelezettségek – A tartás kötelezettel szembeni érvényesítésére vonatkozó lehetőség hiánya – A jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam megváltozása – A *lex fori* alkalmazása

I. Bevezetés

1. A jelen eljárás keretében az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) egy olyan ügyet érintően kéri a 2007. évi hágai jegyzőkönyv[2] rendelkezéseinek értelmezését a Bíróságtól, amelyben a kérdést előterjesztő bíróság kétségét fejezte ki a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog kérdésében.

2. A Bíróság az utóbbi időben már több alkalommal válaszolt a 4/2009/EK rendelet[3] tekintetében a nemzeti bíróságok által a tartási kötelezettségekre vonatkozó ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre. Ezen előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a joghatósági szabályokat[4] vagy a határozatok végrehajtására vonatkozó szabályozást[5] érintették.

3. A korábban előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmek azonban még sem közvetlenül a 2007. évi hágai jegyzőkönyv rendelkezéseit, sem a 4/2009 rendeletnek – az alkalmazandó jogra vonatkozó kérdésekben – e jegyzőkönyvre utaló 15. cikkét nem érintették. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tehát az első olyan kérelem, amelyben a nemzeti bíróság a 2007. évi hágai jegyzőkönyvben foglalt kollíziós szabályok értelmezését kéri a Bíróságtól.

1 Eredeti nyelv: lengyel.

2 A jegyzőkönyv a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyvnek az Európai Közösség általi megkötéséről szóló, 2009. november 30-i 2009/941/EK tanácsi határozat (HL 2009. L 331., 17. o., a továbbiakban: 2007. évi hágai jegyzőkönyv) melléklete.

3 A tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i tanácsi rendelet (HL 2009. L 7., 1. o.; helyesbítések: HL 2011. L 131., 26. o.; HL 2013. L 8., 19. o.; HL 2013. L 281., 29. o.).

4 Lásd a következő ítéleteket: 2014. december 18-i Sanders és Huber ítélet (C-400/13 és C-408/13, EU:C:2014:2461); 2015. július 16-i A ítélet (C-184/14, EU:C:2015:479. Lásd továbbá: 2017. február 15-i W és V ítélet (C-499/15, EU:C:2017:118).

5 2017. február 9-i S. ítélet (C-283/16, EU:C:2017:104).

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A 4/2009 rendelet

4. A tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyekben a nemzetközi joghatóságra vonatkozó rendelkezések a 4/2009 rendelet II. fejezetében („Joghatóság”) kaptak helyet. E rendelkezések közül e rendelet „Általános rendelkezések” című 3. cikke a legjelentősebb, amely a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamokban tartási kötelezettség tárgyában joghatósággal rendelkezik:

a) az a bíróság, amelynek illetékességi területén az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

b) az a bíróság, amelynek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

c) az a bíróság, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul, vagy

d) az a bíróság, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul.”

5. A 4/2009 rendeletnek „Az alkalmazandó jog meghatározása” című, e rendeletnek az „Alkalmazandó jog” című III. fejezetében található 15. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot a [2007. évi hágai jegyzőkönyvvel] […] összhangban kell meghatározni azokban a tagállamokban, amelyekben ez a jogi eszköz kötelező erővel bír.”

2. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv

6. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikke és 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja, valamint 4. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„3. cikk

Az alkalmazandó jogra irányadó általános szabály

(1) Amennyiben e jegyzőkönyv másként nem rendelkezik, a tartási kötelezettségekre irányadó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga.

(2) A jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozása esetén a változás időpontjától az új szokásos tartózkodási hely szerinti állam joga alkalmazandó.

4. cikk

Bizonyos jogosultakat előnyben részesítő különös szabályok

(1) Az alábbi rendelkezések alkalmazandók a következő tartási kötelezettségekre:

a) szülő tartási kötelezettsége gyermekével szemben,

[…];

(2) Amennyiben a jogosult a 3. cikkben említett jog szerint nem kaphat tartást a kötelezettől, az alkalmazandó jog az eljáró bíróság joga.

[…]”

B. A német jog

7. A német jog a tartás visszamenőleges érvényesítésének kérdését a Bürgerliches Gesetzbuch (német polgári törvénykönyv, a továbbiakban: BGB) 1613. §-ában szabályozza. E rendelkezés (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A jogosult visszamenőleg teljesítést vagy kártérítést nemteljesítés miatt csak attól az időponttól követelhet, amikor a kötelezettet a tartási követelés érvényesítése céljából felszólították, hogy jövedelméről és vagyonáról nyilatkozzon, [vagy attól az időponttól,] amikor a kötelezett késedelembe esett vagy a tartási követelés vonatkozásában beállt a perfüggőség. […]”

C. Az osztrák jog

8. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében kifejti, hogy az osztrák jog alapján a tartási követelések érvényesítése három évre visszamenőlegesen lehetséges. Az osztrák állandó ítélkezési gyakorlat szerint gyermektartás esetén a tartás visszamenőleges követelésének nem feltétele, hogy a kötelezettet a fizetésre felszólítsák.

III. Az alapügy tárgyát képező tényállás

9. KP kiskorú, az alapügy felperese, 2015. május 27-ig szüleivel együtt Németországban élt. 2015. május 28-án a kiskorú az anyával Ausztriába költözött. Ettől az időponttól szokásos tartózkodási helyük e tagállamban található.

10. 2015. május 18-i tartásra vonatkozó kérelmét a kiskorú az osztrák bírósághoz nyújtotta be az apjával, LO-val szemben. Ezt követően, 2016. május 18-i kérelmében a kiskorú e kérelmét úgy terjesztette ki, hogy az apjával szemben tartást visszamenőlegesen, e kérelem előterjesztését megelőző időtartamra, azaz 2013. június 1-jétől 2015. május 31-ig terjedően kíván érvényesíteni.

11. Az alapügyben a kiskorú arra hivatkozik, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése szerint az arra az időszakra járó tartási kötelezettségekre, amelynek során Németországban volt a szokásos tartózkodási helye, a német jog alkalmazandó. A kiskorú viszont nem kaphat az apjától tartást, mivel a BGB 1613. §-ában meghatározott, a tartás visszamenőleges érvényesítését lehetővé tévő feltételek nem teljesülnek. Ezért a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alapján, az ezen időtartamra vonatkozó tartási kötelezettségek megítéléséhez a kiskorú tekintetében az ehhez hasonló feltételek teljesítésének előírását mellőző osztrák jog alkalmazandó.

12. A kiskorú apja ezzel szemben arra hivatkozik, hogy az eljáró bíróság jogának kiegészítő jellegű alkalmazása a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alapján csak akkor jöhet szóba, ha az eljárást a kötelezett fél indítja, vagy ha az eljáró hatóság azon állam hatósága, amelyben egyik fél sem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése továbbá nem alkalmazandó, ha a szokásos tartózkodási helyét megváltoztató jogosult visszamenőlegesen követel tartást.

13. Az elsőfokú bíróság elutasította a visszamenőleges tartásra vonatkozó kérelmet. E bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kiskorú szokásos tartózkodási helyének megváltozását megelőző időszakban az apa kiskorúval szemben fennálló tartási kötelezettségeire – a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikke alapján – a német jog alkalmazandó. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése azonban nem alkalmazható a visszamenőleges tartásra. A jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltozását megelőző időszakra vonatkozó tartást továbbra is a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése alapján kell értékelni, feltéve hogy a bíróságnak a 4/2009 rendelet 3. cikke értelmében vett joghatósága ezen időszak tekintetében egyáltalán fennállt.

14. A fellebbviteli bíróság helybenhagyta ezt a döntést, és egyetértett az elsőfokú bíróság indokolásával.

15. Az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) bírálja el a visszamenőleges tartásra vonatkozóan a kiskorú által benyújtott felülvizsgálati kérelmet.

IV. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

16. E körülmények között az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2007. évi hágai jegyzőkönyv] 4. cikke (2) bekezdésének kiegészítő jellegű rendelkezését, hogy az csak akkor alkalmazható, ha a tartás iránti eljárást megindító kérelmet a tartásra jogosult szokásos tartózkodási helyétől eltérő más államban nyújtják be?

Amennyiben erre a kérdésre nemleges a válasz:

2) Úgy kell-e értelmezni a [2007. évi hágai jegyzőkönyv] 4. cikkének (2) bekezdését, hogy a »nem kaphat tartást« fordulat azokra az esetekre is vonatkozik, amelyekben a korábbi tartózkodási hely joga csupán meghatározott törvényi feltételek betartásának hiánya miatt nem állapít meg visszamenőleges tartási igényt?”

17. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet 2017. február 15-én nyújtották be a Bíróság Hivatalához.

18. A német kormány és az Európai Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket.

V. Elemzés

A. A 2007. évi hágai jegyzőkönyvre vonatkozó bevezető megjegyzések

19. A 4/2009 rendelet alkalmazásának kezdő időpontját megelőző időszak vonatkozásában a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyek tekintetében a bíróságok nemzetközi joghatóságát a Brüsszeli Egyezmény[6], valamint a Brüsszel I. rendelet[7] joghatósági szabályai határozták meg.

20. A 4/2009 rendelet saját hatálya alá vonta a tartással kapcsolatos ügyekre vonatkozó joghatósági szabályokat, ezzel kivonva ezen ügyeket a brüsszeli rendszerből.[8]

21. A 4/2009 rendelet mindazonáltal nem tartalmaz a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot közvetlenül kijelölő rendelkezéseket. E kérdéskört az uniós nemzetközi magánjog egyéb, a kötelezettségek e típusát hatályuk alól egyértelműen kizáró jogi aktusai sem szabályozták.[9]

22. Az eredeti tervek szerint a 4/2009 rendelet tartalmazta volna a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot kijelölő kollíziós szabályokat.[10] Ez azonban megnehezíthette volna a rendelet elfogadását, mivel egyes tagállamok nem voltak hajlandók kollíziós szabályokat tartalmazó rendelet elfogadására. Többek között ezért mondták ki a rendelet előkészítése során, hogy a kollíziós normák egységesítése egyezmény, konkrétan a 2007. évi hágai jegyzőkönyv alkalmazásával valósítható meg.[11] A jogalkotási tevékenységek összehangoltságának jele egyrészt, hogy az Európai Közösség csatlakozott a 2007. évi hágai jegyzőkönyvhöz,[12] másrészt, hogy a 4/2009 rendelet tartalmaz egy olyan rendelkezést, amely e jegyzőkönyvvel összhangban határozza meg a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot.[13]

6 A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.).

7 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o., HL 2011. L 124., 47. o.; a továbbiakban: Brüsszel I. rendelet).

8 Lásd a 4/2009 rendelet 68. cikkének (1) bekezdését, valamint e rendelet (44) preambulumbekezdését.

9 Lásd: a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.) szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2008. L 177., 6. o.) 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja, valamint a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról (Róma II.) szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2007. L 199., 40. o.), 1. cikke (2) bekezdésének a) pontja, amelyek kizárják e rendeletek hatálya alól „a családi kapcsolatokból és az ilyen kapcsolatokra alkalmazandó jog szerint hasonló joghatásúnak tekintett kapcsolatokból – beleértve a tartási kötelezettséget is – eredő” szerződéses és szerződésen kívüli kötelezettségeket is. A szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény (HL 1980. L 266., 1. o.; magyar nyelvi változat: HL 2005. C 169., 10. o.; a továbbiakban: Római Egyezmény), amelynek tárgyi hatálya nagymértékben egybeesett a Róma I. rendelettel, szintén egyértelműen kizárta saját hatálya alól a „családi vagy rokoni kapcsolatból, házasságból vagy sógorságból származó jogokra és kötelességekre” vonatkozó szerződéses kötelezettségeket, „beleértve a házasságon kívül született gyermekkel szembeni tartási” kötelezettségeket is (a Római Egyezmény 1. cikke (2) bekezdése b) pontjának harmadik francia bekezdése).

10 A Bizottság által 2005. december 15-én benyújtott, a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló tanácsi rendelet tervezete (COM(2005) 649 végleges; 2005/0259 (CNS) eljárás; a továbbiakban: 4/2009 rendelettervezet) tartalmazta „Az alkalmazandó jog” című III. fejezetet, amely számos, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog meghatározására vonatkozó rendelkezést foglalt magában (a 4/2009 rendelettervezet 12–21. cikke).

11 Župan, M., Innovations of the 2007 Hague Maintenance Protocol, Beaumont, P., Hess, B., Walker, L., Spancken, S. (kiad.), The Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide, Oxford – Portland, Hart Publishing 2014, 313. o. Az a tény, hogy a joghatósági szabályok és a kollíziós szabályok két különböző jogi aktusban kaptak helyet, egyes tagállamok számára megteremti annak lehetőségét, hogy anélkül csatlakozhassanak a 4/2009 rendelethez, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak alkalmazását magukra nézve kötelezőnek kellene elfogadniuk (Lásd: Beaumont, P., International Family Law in Europe – the Maintenance Project, the Hague Conference and the EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 2009, 73. kötet, 3. füzet, 514. o.). Így járt el az Egyesült Királyság is, amely végül csatlakozott a 4/2009 rendelethez, azonban továbbra sem részes fele a 2007. évi hágai jegyzőkönyvnek.

12 Lásd a jelen indítvány 25. pontját.

13 Lásd: a 4/2009 rendelet 15. cikke. Az egyezmény rendelkezéseinek az uniós jog kollíziós szabályainak rendszerébe való beépítéséről részletesebben lásd: de Miguel Asensio, P. A., Bergé, J. S., The Place of International Agreements and European Law in a European Code of Private International Law, in: Fallon, M., Lagade, P., Poillot Peruzzetto, S. (ig.), *Quelle architecture pour un code européen de droit international privé*?, Frankfurt am Main, Peter Lang 2011, 187. o. és azt követő oldalak.

B. A Bíróságnak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó hatásköréről

23. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem lényegi részét megelőzik a kérdést előterjesztő bíróságnak azon megjegyzései, amelyek a Bíróságnak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó hatáskörét érintik. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a 4/2009 rendelet 15. cikke egyértelműen a 2007. évi hágai jegyzőkönyvre hivatkozik, ezzel megteremtve az alapot a Bíróság számára, hogy e jegyzőkönyv rendelkezéseit értelmezhesse. A Bizottsághoz hasonlóan a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli továbbá, hogy a Közösség megerősítette a 2007. évi hágai jegyzőkönyvet, ami ugyancsak alátámasztja, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik e jogi aktust érintő, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolására.

24. E tekintetben elsősorban arra kell emlékeztetni, hogy – az EUMSZ 267. cikk első bekezdésének b) pontja alapján – a Bíróság hatáskörrel rendelkezik többek között az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak értelmezését érintő előzetes döntéshozatalra.

25. A Tanács – többek között az EK 300. cikk (2) bekezdése első albekezdésének második mondata és az EK 300. cikk (3) bekezdésének első albekezdése alapján elfogadott – 2009. november 30-i határozattal [14] az Európai Közösség nevében jóváhagyta a 2007. évi hágai jegyzőkönyvet.

26. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróságnak az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek megválaszolására vonatkozó hatáskörét meghatározó rendelkezések értelmében az EK 300. cikkel összhangban a Tanács által kötött szerződés – a Közösség tekintetében – az uniós intézmény jogi aktusának minősül. [15]

27. Az Unió nevében kötött nemzetközi megállapodások kérdését jelenleg az EUMSZ 218. cikk szabályozza. A nemzetközi megállapodásoknak az Unió általi megkötéséhez vezető eljárása és annak joghatásai tekintetében nem történt olyan változás, amely miatt a Bíróságnak e kérdésekre vonatkozó korábbi ítélkezési gyakorlata elvesztette volna aktualitását. Az EUMSZ 216. cikkének (2) bekezdése – amely megfelel az EK 300. cikk (7) bekezdésének – szerint az Unió által megkötött nemzetközi megállapodások ráadásul kötelezőek az Unió intézményeire és tagállamaira. Ez azt jelenti, hogy az ilyen megállapodás rendelkezései hatálybalépésüktől kezdődően az uniós jogrend szerves részét képezik, és e jogrend keretében a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy e rendelkezéseket előzetes döntéshozatal keretében értelmezze.

C. Az első kérdésről

1. Bevezető megjegyzések

28. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével arra kíván választ kapni, hogy alkalmazható-e a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése azon tagállam bírósága előtt folyó eljárásban, amely tagállamban a tartás jogosultja szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

14 Lásd a jelen indítvány 2. lábjegyzetét.

15 Lásd: 2009. október 22-i Bogiatzi ítélet (C-301/08, EU:C:2009:649, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy – az A. Bonomi jeletés[16] 63. pontjával összhangban – az eljáró bíróság szerinti állam jogának a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésén alapuló kiegészítő jellegű alkalmazása csak akkor hasznos, ha a tartással kapcsolatos eljárást a jogosult szokásos tartózkodási helyén kívüli államban indították. Egyébként az eljáró bíróság joga megegyezik a jogosult szokásos tartózkodási helyének jogával, vagyis – a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése szerint – a tartási kötelezettségekre elsősorban irányadó joggal. E jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése ezért akkor alkalmazható, ha a tartási kötelezettségekre vonatkozó eljárást a kötelezett indítja, vagy ha az eljáró hatóság nem azon állam hatósága, amelyben a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

30. A magyarázó jelentés hivatkozott részleteivel kapcsolatban a kérdést előterjesztő bíróság kiemeli ugyanakkor, hogy – álláspontja szerint – e jelentést abból a feltevésből kiindulva készítették, hogy a jogosult szokásos tartózkodási helye változatlan marad. Nem biztos tehát, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alkalmazható-e, ha a jogosult szokásos tartózkodási helyét másik tagállamba teszi át és e tagállam bíróságához nyújtja be azon időszakra vonatkozó visszamenőleges tartás iránti kérelmét, amely megelőzi e jogosult szokásos tartózkodási helyében bekövetkezett változás időpontját.

31. A kérdést előterjesztő bíróság az első kérdéssel lényegében arra kíván választ kapni, hogy az alapügyhöz hasonló körülmények esetén milyen feltételek fennállása mellett alkalmazható a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése. Javasolom tehát, hogy az első kérdés megválaszolásával a Bíróság azt is tisztázza, hogy milyen feltételeknek kell teljesüniük e rendelkezés alkalmazásához abban a helyzetben, amelyben a jogosult megváltoztatja szokásos tartózkodási helyét, ezt követően pedig visszamenőleges tartás iránti igénnyel lép fel a kötelezettel szemben.

2. A német kormány álláspontja

32. A német kormány úgy véli, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés megválaszolása nem korlátozódhat pusztán a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikke (2) bekezdésének és 4. cikke (2) bekezdésének szó szerinti értelmezésére. E jogi aktus rendszerének és célkitűzésének értelmezése ugyanis ahhoz a következtetéshez vezet, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése csak akkor alkalmazható, ha az a bíróság, amely előtt a jogosult visszamenőleges tartás iránti kérelmét előterjeszti, joghatósággal rendelkezik e visszamenőleges időszakra eső tartással kapcsolatos ügy elbírálására.

33. E kormány megjegyzi, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyvben foglalt kollíziós normák azon a feltevésen alapulnak, hogy kapcsolatnak kell fennállnia a jogosult tartási igényének alapjául hivatkozott tényállás és a tartási kötelezettségek értékelésére alkalmazandó jog között. A joghatósági szabályok hasonló feltevésen alapulnak. Bizonyos fokú kapcsolatnak kell fennállnia tehát a tartással kapcsolatos ügy elbírálására joghatósággal rendelkező bíróságok szerinti állam és azon tényállás között is, amelyre a jogosult e tartásra vonatkozó jogosultságát alapítja.

3. A Bizottság álláspontja

34. A Bizottság úgy véli, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése bármely eljárásban, így a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam bírósága előtt folyó eljárásban is alkalmazható. Vonatkozik ez arra az esetre is, ha a jogosult visszamenőleges tartás iránti igényét kívánja érvényesíteni.

16 Az A. Bonomi által készített, a 2007. évi hágai jegyzőkönyvre vonatkozó magyarázó jelentés, *Actes et documents de la Vingt et unième session de la Conférence de La Haye (2007)*, elektronikus változatban is elérhető: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid= 4898&dtid= 3.

35. A Bizottság megítélése szerint a kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelmében hivatkozott A. Bonomi jelentés 63. pontja nem foglalkozik a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének hatályával, hanem olyan eseteket sorol fel, amelyekben e rendelkezés hasznos lehet a tartás jogosultja számára.

36. A Bizottság különösen arra mutat rá, hogy az eljáró bíróság szerinti állam jogának alkalmazását lehetővé tévő, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésén alapuló feltétel akkor áll fenn, ha a jogosult (e jegyzőkönyv) „3. cikkében említett jog szerint" nem kaphat tartást. A Bizottság úgy véli, hogy ebből következően a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése nemcsak e jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése, hanem 3. cikkének (2) bekezdése alapján alkalmazandó jogra is vonatkozik. A Bizottság álláspontja szerint e rendelkezés teleologikus értelmezésével ugyanerre a következetésre lehet jutni. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének célkitűzése, hogy e jegyzőkönyv 3. cikkében előírt, a tartás jogosultjaira általános szabályként érvényesülő megoldásokhoz képest a jogosultak bizonyos csoportját előnyben részesítse.

4. Az első kérdésre vonatkozó elemzés

a) Szó szerinti értelmezés

37. Először is meg kívánom jegyezni, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének szó szerinti értelmezésére támaszkodva – viszonylag nagyobb erőfeszítések nélkül – a Bizottság álláspontjával megegyező válasz lenne adható az első kérdésre annak kijelentésével, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése bármely, többek között a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai előtt folyó eljárásban is alkalmazható. Ilyen válaszra jutnánk akkor is, ha abból a feltevésből indulnánk ki, hogy kizárólag a tartás jogosultjának érdekei érdemelnek védelmet. Ezzel szemben én úgy vélem, hogy az ehhez hasonló álláspont feltehetően a 2007. évi hágai jegyzőkönyv túlzottan felszínes olvasatán, valamint a rendszertani és a teleologikus értelmezésből fakadó következtetéseket figyelmen kívül hagyó érvelésen alapul.

38. A Bizottság a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének megfogalmazása alapján azt a következtetést fogalmazza meg, hogy a jogosult jelenlegi szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga helyett az eljáró bíróság államának joga alkalmazható és ily módon a jogosult korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogát „a (hágai jegyzőkönyv) 3. cikkében említett jog" kategóriája alá kell sorolni.

39. Nem vagyok teljes mértékben meggyőződve arról, hogy ezen érvelés valóban alátámasztja-e azt, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése azt határozza meg, hogy hogyan kell eljárni abban az esetben, ha a jogosult megváltoztatja szokásos tartózkodási helyét, és ezt követően olyan időszakra vonatkozó visszamenőleges tartás iránti igényt kíván érvényesíteni, amely megelőzi e jogosult szokásos tartózkodási helyében bekövetkezett változás időpontját. Amennyiben a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése nem tartalmaz e kérdésben egyértelmű állásfoglalást lehetővé tévő további támpontot, az e jegyzőkönyv 4. cikkének egyéb szerkezeti egységeire vonatkozó elemzés e tekintetben kétségeket vet fel.

40. Például, ha a jogosult olyan állam hatósága előtt perli a tartás kötelezettjét, amelyben e kötelezett szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése elsősorban a *lex fori* alkalmazását írja elő. Amennyiben e jog szerint a jogosult nem kaphat tartást a kötelezettől, „a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga" alkalmazandó, nem pedig – a jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése szerint – annak az államnak a joga, amelyet e jegyzőkönyv 3. cikke említ. Kétlem, hogy – a Bizottság érvelésének alapjául szolgáló szó szerinti értelmezésből kiindulva – ebben az esetben mellőzni kellene a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdését és, hogy – még ha a jogosult meg is változtatta szokásos tartózkodási helyét – kizárólag a jogosult jelenlegi szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogát kellene alkalmazni.

41. Egyébiránt megjegyzem, hogy – amennyiben a jogosult a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkében, valamint 4. cikkének (2) és (3) bekezdésében említett jog szerint nem kaphat tartást – a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (4) bekezdése szerint a tartási kötelezettség jogosultjának és kötelezettjének közös állampolgársága szerinti állam joga alkalmazható. E rendelkezés azonban nem határozza meg, hogy hogyan kell eljárni abban az esetben, ha a jogosult olyan időszakra vonatkozó tartási igénnyel lép fel, amelynek időtartama alatt szerezte csak meg a kötelezett azt az állampolgárságot, amellyel a jogosult korábban már rendelkezett. Ráadásul arra sem kapunk választ, hogy a kötelezett állampolgárságának elvesztése visszamenőleges hatályú jogkövetkezményekkel is jár-e, ami azt eredményezné, hogy a jogosult még azon időszak tekintetében sem hivatkozhat a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (4) bekezdésére, amelynek időtartama alatt a jogosult és a kötelezett közös állampolgársággal rendelkezett.[17]

42. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy az ehhez hasonló kérdéseket el lehet dönteni pusztán a szó szerinti értelmezést alapul véve.

43. A Bizottság szó szerinti értelmezésen alapuló érvelésével kapcsolatos kétségek akkor válnak igazán indokolttá, ha figyelembe vesszük, hogy a Bizottság álláspontjának elfogadása olyan helyzethez vezethet, amelyben a visszamenőleges tartás kérdését olyan jog alapján ítélik meg, amely a 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályai alapján – e visszamenőleges időszakban – tulajdonképpen nem lehetett volna irányadó e tartásra. Lehetne ez olyan jog is, amely ebben az időszakban semmilyen módon sem kapcsolódik a tartási kötelezettség jogosultjának és kötelezettjének családi helyzetéhez. Ily módon ez olyan jog lenne, amellyel sem a tartás jogosultja, sem kötelezettje nem számolhatott ezen időszakban.

44. Meg kívánom jegyezni, hogy úgy tűnik, hogy az alapügy körülményei ilyen helyzetre utalnak. Semmi nem enged arra következtetni, hogy – amennyiben nem változott volna meg a kiskorú szokásos tartózkodási helye és így az osztrák bíróságok nem szereztek volna joghatóságot az ügyben[18] – a 2013. június 1-től 2015. május 27-ig terjedő időszak vonatkozásában az osztrák jog alkalmazható lett volna e kiskorút az apával szemben megillető tartási igény megítélésére.[19] Hasonlóképpen, nem egyértelmű, hogy kijelölhették-e volna a felek az osztrák jogot a vitatott tartásra alkalmazandó jogként.[20]

45. Úgy vélem ezért, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést a fent ismertetett megjegyzések fényében kell elemezni, méghozzá a szó szerinti értelmezéstől eltérő értelmezés módszereinek segítségével.

17 E tekintetben figyelembe kell venni, hogy amennyiben az állampolgárságnak a kötelezett vagy jogosult általi megszerzése vagy elvesztése visszamenőleges hatályú jogkövetkezményekkel járna, az a jogosultra nézve kedvezőtlen megállapításokhoz vezethet. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 6. cikke szerint a kötelezett vitathatja a jogosult követelését, amennyiben sem a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga, sem – amennyiben a kötelezett és a jogosult közös állampolgársággal rendelkeznek – az állampolgárságuk szerinti állam joga szerint „nem áll fenn” ilyen kötelezettség. Amennyiben az e rendelkezésben említett alkalmazandó jogok közül az egyiket kijelölő körülményekben beálló változás visszamenőleges hatályú jogkövetkezményekkel is járna, akkor a kötelezett – szokásos tartózkodási helyének vagy állampolgárságának megváltoztatásával – megakadályozhatná az ilyen változást megelőző időszakra vonatkozó jogosulti igények érvényesítését is.

18 Egyébiránt megjegyzem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, hogy a jogosult 2015. május 18-i kérelmével az osztrák bíróság előtt indított tartással kapcsolatos eljárást, jóllehet ebben a tagállamban szokásos tartózkodási hellyel e jogosult 2015. május 28-tól rendelkezik. Nem egyértelmű tehát, hogy az osztrák bíróság milyen alapon állapította meg az ügy elbírálására nemzetközi joghatóságát. E körülmény azonban korlátozott jelentőséggel bír jelen eljárás szempontjából, hiszen a jogosult csupán a 2016. május 18-i kérelmével – a szokásos tartózkodási hely megváltoztatását követően – terjesztette ki tartás iránti kérelmét az előzetes döntéshozatalra előterjesztett mindkét kérdéssel érintett visszamenőleges időszakra. Amennyiben tehát a jogosult a visszamenőleges tartást illetően külön eljárást kezdeményezett volna, az osztrák bíróságok – mint a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai – a 4/2009 rendelet 3. cikkének a) pontja alapján kétségtelenül rendelkeznének joghatósággal ezen ügy elbírálására.

19 Lásd: jelen indítvány 58. és 59. pontja, amelyek röviden vizsgálják a 2007. évi hágai jegyzőkönyvben foglalt kollíziós normák azon kapcsolótényezőit, amelyek meghatározzák a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot.

20 Lásd: jelen indítvány 60. pontja, amely a 2007. évi hágai jegyzőkönyv azon kollíziós szabályait vizsgálja, amelyek lehetőséget biztosítanak a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog kijelölésére.

46. Emellett nem hiszem, hogy a 4/2009 rendelet joghatósági szabályait figyelmen kívül hagyva elegendő pusztán a 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak elemzése. Ezek a joghatósági szabályok határozzák meg, hogy mely állam bírósága vagy bíróságai rendelkeznek joghatósággal az adott ügy elbírálására. A joghatósági szabályok így közvetetten kijelölik a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében eljáró bíróság szerinti állam jogát.

b) Rendszertani értelmezés

1) A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya e jegyzőkönyv egyéb szabályainak összefüggésében

47. A jelen indítvány 39–42. pontjában kifejtett megjegyzések alapján meg kell állapítani, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének szövege nem tartalmaz olyan támpontot, amely alapján egyértelműen meg lehetne állapítani, hogy e rendelkezés milyen esetekben alkalmazható. Ilyen támpontokra csak akkor lelünk, ha a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését e jegyzőkönyv, valamint a 4/2009 rendelet egyéb rendelkezéseivel összefüggésben elemezzük.

48. Egyrészt, a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése nem alkalmazható, ha a jogosult a tartás iránti kérelmét a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságánál terjeszti elő. Erre az esetre a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése vonatkozik. Másrészt, ha a tartási ügyben a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai járnak el, az eljáró bíróság szerinti állam joga a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga, vagyis – a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése alapján – a tartási kötelezettségekre elsősorban alkalmazandó jog. Ezekben az esetekben nem alkalmazható kiegészítő jelleggel a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alapján az eljáró bíróság szerinti állam joga.

49. Mindez azt jelenti, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése viszonylag szűk körben alkalmazható. E rendelkezés alkalmazására akkor kerülhet sor, ha a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyet olyan állam bírósága bírálja el, amely nem egyezik meg sem a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állammal (hiszen ekkor a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (3) bekezdése az irányadó), sem a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állammal (hiszen ebben az esetben nincs értelme a jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését alkalmazni, mivel az eljáró bíróság államának a joga a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga).

2) A joghatósági szabályok kapcsolótényezői a 4/2009 rendeletben

50. A tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyekben a 4/2009 rendelet joghatósági szabályai határozzák meg a bíróságok nemzetközi joghatóságát.

51. A 4/2009 rendelet 3. cikkének a) és b) pontja szerint azok a bíróságok rendelkeznek joghatósággal, amelyeknek illetékességi területén az alperes – függetlenül attól, hogy jogosultnak vagy kötelezettnek minősül – szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy amelyeknek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. Ezen államok igazságügyi hatóságai a legalkalmasabbak arra, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 14. cikkében számukra előírt, a jogosult szükségleteire és a kötelezett forrásaira vonatkozó értékelést elvégezzék.

52. A 4/2009 rendelet 3. cikkének c) és d) pontja lehetővé teszi, hogy a tartás jogosultjának vagy kötelezettjének szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságain kívül a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyeket olyan bíróság bírálja el, amely a székhelye szerinti államban hatályos jog szerint a személyi állapottal vagy a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, „amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű,

kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul”[21].

53. A 4/2009 rendelet 7. cikke viszont azon tagállam szükségszerű joghatóságát írja elő, amelyhez a jogvita „kielégítő mértékben kapcsolódik”, amennyiben a 3., 4., 5. és a 6. cikk alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal. A 4/2009 rendelet (16) preambulumbekezdése kimondja, hogy e rendelet 7. cikkében előírt kapcsolat fennáll, ha az egyik fél rendelkezik e bíróság szerinti állam állampolgárságával. Hasonló megoldással él a 4/2009 rendelet 6. cikke. Amennyiben tehát a 3., 4. és 5. cikk alapján egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, továbbá a Luganói Egyezmény rendelkezései alapján az egyezmény nem tagállam részes államának bíróságai sem rendelkeznek joghatósággal, a felek közös állampolgársága szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal.

54. Jóllehet a 4/2009 rendelet alapján a felek kiköthetik a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyek elbírálására joghatósággal rendelkező bíróságot. A 4/2009 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése alapján azonban korlátozott jellegű választásról van szó és lényegében azon tagállamok bíróságára vagy bíróságaira vonatkozik e lehetőség, amelyek a jogosult vagy kötelezett személyéhez konkrét módon kötődnek.

55. A joghatóság felek általi kikötése esetén egyébként nem kell attól tartani, hogy e bíróság székhelye szerinti államban hatályos kollíziós szabályok alapján olyan jog kerül alkalmazásra, amellyel az egyik fél nem számolhatott. Mivel tehát a kötelezett és a jogosult megállapodik a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyekben eljárni jogosult bíróságról, egyben elfogadják e bíróság székhelye szerinti államban hatályos kollíziós szabályok által kijelölt jog alkalmazásának lehetőségét. Ugyanerre az érvre lehet hivatkozni a 4/2009 rendelet azon 5. cikkének tekintetében, amely az alperesnek a bíróság előtti megjelenésére alapozza a joghatóságot.

56. Úgy vélem továbbá, hogy a 4/2009 rendelet joghatósági szabályai azon a feltevésen alapulnak, hogy az adott üggyel érintett tartás és az annak elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság szerinti állam között létezik kapcsolat. E kapcsolatnak legalább annyira szorosnak kell lennie, hogy abból a tartás jogosultja és kötelezettje megállapíthassa, hogy mely állam bíróságai jogosultak eljárni e tartást érintő ügyekben.[22]

57. Mindez azt jelenti, hogy a 4/2009 rendelet joghatósági szabályainak köszönhetően az eljáró hatóság államának joga – amelynek alkalmazhatósága a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésén alapul – olyan állam joga, amely az adott eljárás tárgyát képező tartáshoz konkrét módon kapcsolódik.

21 Ezekben az ügyekben a joghatóságot a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.; helyesbítés: HL 2013. L 82., 63. o.) határozza meg. A 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdése a) pontjának megfelelően a személyi állapottal (házasság felbontásával, a különválással és a házasság érvénytelenítésével) kapcsolatos ügyekben a joghatóságot alapvetően a házastársak, illetve egyikük jelenlegi vagy korábbi szokásos tartózkodási helyét figyelembe vevő szempontok alapján határozzák meg, míg az említett rendelet (12) preambulumbekezdésének megfelelően a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatósági szabályokat a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével alakították ki, különösen a fizikai közelség szempontja alapján. Lásd: 2015. július 16-i Sanders és Huber ítélet (C-184/14, EU:C:2015:479, 37. pont). A házasság felbontásával, a különválással és a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben, valamint a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a bíróságok nemzetközi joghatóságát alátámasztó joghatósági kapcsolótényezők azt a feltevést tükrözik, hogy a joghatósággal rendelkező bíróságok azon állam bíróságai, amely a felek élethelyzetéhez valamilyen módon kötődik.

22 Az A. Bonomi jelentés 60. pontja szerint a *lex fori* alkalmazása lehetővé teszi, hogy az eljáró bíróság azt a jogot alkalmazza, amelyet a legjobban ismer, ami a jogosult szempontjából annak lehetőségét teremti meg, hogy ügyében gyorsabban és alacsonyabb költségek mellett szülessen bírósági döntés. Ahogy azt a Bizottság is említette, e megjegyzések nem a *lex fori* alkalmazásának igazolására vonatkoznak, hanem azzal kapcsolatosak, hogy a szokásos tartózkodási hely, mint kapcsolótényező előnyt élvez a közös állampolgársággal, mint kapcsolótényezővel szemben. Az eljáró bíróság szerinti állam joga azért élvez előnyt a felek közös állampolgársága szerinti állam jogával szemben, mert – ahogy arra a szakirodalom is rávilágít – e jog jobban tükrözi a tartás jogosultjának és kötelezettjének életkörülményeit. Lásd: Walker, L., Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford – Portland, Hart Publishing 2015, 81. o.

3) A 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak kapcsolótényezői

58. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése szerint a tartási kötelezettségekre elsősorban alkalmazandó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga. Ez annak az államnak a joga, amely szorosan kötődik a tartási kötelezettségekhez, mivel ott veszi figyelembe a jogosult életkörülményeit, ahol a tartásra a szükségletei kielégítése céljából szükség van. Egyetértek emellett a német kormány azon álláspontjával, amely szerint az alkalmazandó jog és a jogosult tartáshoz való jogát megalapozó tényállás közötti kapcsolatra utal a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdése is. Mivel a jogosult megváltoztatja szokásos tartózkodási helyét, e változás kihat a tartással kielégítendő szükségleteit befolyásoló tényezőkre is. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikke (2) bekezdésének köszönhetően e tényezők változása tükröződik a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog kijelölésekor.

59. Hasonló eredményekre vezet a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke azon (3) és (4) bekezdésének elemzése, amely a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam jogának, valamint a jogosult és a kötelezett közös személyi jogának (állampolgárságra vonatkozó kapcsolótényező) alkalmazandóságát írja elő. A kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam legalább annyiban kapcsolódik a tartási kötelezettségekben érintett felek élethelyzetéhez, amilyen mértékben hatással van a kötelezettnek a jogosulti igények kielégítését illető teljesítőképességére. Ezzel szemben a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (4) bekezdésében említett, a jogosult és a kötelezett közös állampolgársága szerinti állam joga nem feltétlenül kapcsolódik a felek aktuális élethelyzetéhez. Ennek ellenére e jogot továbbra is alkalmazandó jogként nevesítik egy olyan állandó körülményre alapozva, amely rendszerint ismert a tartási kötelezettségi viszonyban részt vevő mindkét fele előtt, és amely a családi helyzetükkel való kapcsolatra utal.

60. Az alkalmazandó jognak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikke alapján történő kijelölése úgyszintén a tartási kötelezettségek jogosultjának és kötelezettjének családi helyzetéhez valamilyen módon kötődő államok jogára korlátozódik.[23] Az alkalmazandó jog kijelölése esetén egyébként nem kell attól tartani, hogy olyan jog lesz irányadó, amelynek alkalmazását a felek nem láthatták előre. Az alkalmazandó jog kijelölése esetén ezért nincs szükség olyan szoros kapcsolatra, mint amilyen szoros kapcsolaton a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. és 4. cikkének kollíziós szabályai alapulnak.

61. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak rendszertani elemzése tehát annak megállapításához vezet, hogy e szabályok – hasonlóan a 4/2009 rendelet joghatósági szabályaihoz – azon feltevésből indulnak ki, hogy a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog kijelölésének olyan körülmények figyelembevételével kell történnie, amelyek valamilyen módon kötődnek az adott tartással kapcsolatos tényálláshoz, hogy ezáltal a tartás jogosultja és kötelezettje előreláthassa e jog alkalmazását.

c) Teleologikus értelmezés

62. Ezt követően azt kell megválaszolni, hogy a tartással kapcsolatos tényálláshoz meghatározó módon nem kötődő állam jogának alkalmazása nem ellentétes-e a tartási kötelezettségekre vonatkozó joghatósági és kollíziós szabályok célkitűzésével.

23 A kérdést előterjesztő bíróság eljárásának tárgyát képező körülményekhez hasonló körülmények között az alkalmazandó jog kijelölését valószínűleg megakadályozta volna a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkének (3) bekezdése, amely kizárja a jog kijelölésének lehetőségét „a 18. életévét be nem töltött személlyel szembeni tartási kötelezettség esetében”. Az eljáró bíróság szerinti állam jogának a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 7. cikke szerinti, konkrét eljárásban történő kijelölésére vonatkozó lehetőséget korlátozzák a 4/2009 rendelet azon szabályai, amelyek meghatározzák az adott eljárás lefolytatására joghatósággal rendelkező hatóságokat. Egyébiránt megjegyzem, hogy – a 4/2009 rendelet 5. cikke alapján – bármely tagállam bírósága rendelkezhet joghatósággal, ha az alperes megjelenik e bíróság előtt. Kétségeim vannak azzal kapcsolatban, hogy a tagállami bíróság számára a joghatóság ily módon történő biztosítása milyen joghatásokkal jár a kollíziós szabályok szintjén abban az esetben, ha e tagállam jogát ezt követően a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alapján kellene alkalmazni. Azt is kiemelném, hogy – olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben is felmerültek – az alperes bíróság előtti megjelenése és ezt követően a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alapján az eljáró bíróság szerinti állam jogának alkalmazása bizonyos értelemben ellentmondana az alkalmazandó jog kijelölésére vonatkozó, e jegyzőkönyv 8. cikkének (3) bekezdésében foglalt tilalomnak.

1) Az igazságszolgáltatás megfelelő működésének előmozdítása, mint a 4/2009 rendelet joghatósági szabályainak célkitűzése

63. A 4/2009 rendelet (15) preambulumbekezdése szerint e rendelet joghatósági szabályainak célkitűzése a brüsszeli rendszer szabályainak a tartásra jogosultak érdekeinek védelmét szolgáló és az uniós igazságszolgáltatás megfelelő működését előmozdító kiigazítása.

64. A Bíróság a Sanders és Huber ítéletben [24] már kimondta, hogy a megfelelő igazságszolgáltatás célkitűzését nem kizárólag a bírósági szervezet észszerűsítése szempontjából kell értelmezni, hanem a peres felek – tehát akár a felperes, akár az alperes – érdekével összefüggésben is, ami különösen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésük előmozdítását és a joghatósági szabályok előreláthatóságának biztosítását jelenti.

65. E tekintetben még egyértelműbb N. Jääskinena főtanácsnoknak az indítvány azon részében kifejtett álláspontja, amelyre a Bíróság a fent említett ítéletrészben hivatkozik. A főtanácsnok ugyanis kimondta, hogy a peres felek érdekének szükségszerű figyelembevétele megköveteli, hogy a bíróság és a peres eljárás közötti szoros kapcsolat megteremtésével a joghatóság előrelátható legyen. [25]

66. A tartási kötelezettségekkel kapcsolatos adott ügy alapját képező tényállás és a joghatóság megállapítása közötti kapcsolat fennállásának szükségességét mondta ki közvetve a Bíróság az A. [26] ítéletben is. A Bíróság arról döntve, hogy a gyermek vonatkozásában fennálló tartási kötelezettségek megállapítására irányuló kérelmet az a tagállami bíróság bírálja-e el, amely előtt e gyermekek szüleinek különválására vagy házasságuk felbontására irányuló eljárás folyik vagy netán annak a másik tagállamnak a bírósága, amely előtt e gyermek kapcsán fennálló szülői felelősségre vonatkozó eljárás folyik, e második eshetőség mellett foglalt állást. A Bíróság – álláspontja alátámasztásának egyik indokaként – arra hivatkozott, hogy a kiskorú gyermek kapcsán fennálló szülői felelősség ügyében eljáró bíróság ismeri a leginkább a kiskorú tartásra vonatkozó kérelmének elbírálása szempontjából lényeges körülményeket. [27]

67. Úgy tűnik, hogy a 4/2009 rendelet joghatósági szabályai – a teleologikus értelmezés következtetései szerint is – azon a feltevésen alapulnak, hogy a tartási kötelezettségekkel kapcsolatos ügyben azon állam bíróságának vagy bíróságainak kell eljárniuk, amelyhez az adott ügy olyan mértékben kötődik, hogy biztosítható a tartás jogosultja és kötelezettje számára, hogy a joghatóságot előrelássák.

2) A 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályainak célkitűzése

68. A kollíziós szabályok egyik alapvető célkitűzése, hogy biztosítsák az adott tényállás értékelésére alkalmazandó jog előreláthatóságát. E szabályok különösen akkor tudják betölteni e feladatukat, ha egy adott állam jogát olyan körülmények jelölik ki alkalmazandó jogként, amelyek valamilyen módon kötődnek a tényálláshoz.

24 2014. december 18-i ítélet (C-400/13 és C-408/13, EU:C:2014:2461, 29. pont).

25 N. Jääskinena főtanácsnok Sanders és Huber egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-400/13 és C-408/13, EU:C:2014:2171, 69. pont).

26 2015. július 16-i ítélet (C-184/14, EU:C:2015:479).

27 2015. július 16-i A. ítélet (C-184/14, EU:C:2015:479, 44. pont).

69. Mindazonáltal, a 2007. évi hágai egyezmény 4. cikkének címe nem hagy kétséget e rendelkezésnek a jegyzőkönyv kollíziós normáinak rendszerében betöltött szerepét illetően. E rendelkezés ugyanis a „[b]izonyos jogosultakat előnyben részesítő különös szabályok” címet viseli. Kizárólag néhány tartási kötelezettségre,[28] többek között a szülő gyermekével szembeni tartási kötelezettségére alkalmazandó. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének célkitűzése tehát kétségtelenül az volt, hogy némely jogosult számára biztosítsa a tartási kötelezettségekhez való hozzáférést, annak ellenére, hogy erről e kötelezettségek értékelésére elsősorban alkalmazandó jog nem rendelkezik.

70. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv némely rendelkezése azonban egyértelműen a tartási kötelezettségek jogosultjának és kötelezettjének érdekei közötti egyensúly fenntartását célzó törekvésre utal. Noha e szabályok alapvetően nem a szülő gyermekkel szembeni tartására vonatkoznak, azonban alkalmazni kell e szabályokat a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkében említett többi, előnyben részesített jogosultra. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének Bíróság általi értelmezése ezekre az esetekre is ki fog térni. Úgy vélem tehát, hogy a jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének értelmezése során nem szorítkozhatunk kizárólag az alapügy körülményeire.

71. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 6. cikke például lehetőséget biztosít a kötelezett számára, hogy vitassa a jogosult követelését, amennyiben sem a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga, sem – ha van ilyen – a felek közös állampolgársága szerinti állam joga szerint sem áll fenn ilyen kötelezettség. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 8. cikkének (5) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy a felek által kijelölt jog nem alkalmazandó, ha annak alkalmazása nyilvánvalóan méltánytalan vagy észszerűtlen következményekkel járna bármelyik félre nézve, kivéve abban az esetben, ha a kijelölés időpontjában a felek teljes körű információval rendelkeztek választásuk következményeiről, és e következményeknek teljes mértékben tudatában voltak.

72. Nem gondolom tehát, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv azon a feltevésen alapul, hogy a tartás jogosultját minden esetben előnyben kellene részesíteni a kötelezettel szemben, függetlenül ennek hatásaitól. Következésképpen, a teleologikus értelmezés alapján a Bizottság álláspontja nem tűnik megalapozottnak.

d) Történeti értelmezés

73. Az élethelyzet és az arra alkalmazandó jog közötti kapcsolat fennállásának szükségessége mellett szóló érveket támasztják alá a 4/2009 rendeletre vonatkozó jogalkotási anyagok is.

74. A polgárok életének egyszerűsítésén és a tartás hatékony érvényesítésének biztosításán kívül a 4/2009 rendelet kidolgozásának egyik célja a jogbiztonság erősítése volt.[29] Abból a feltevésből indultak ki, hogy a kollíziós szabályokat oly módon kell megalkotni, hogy a bíróság a határozatot azon anyagi jogi szabályok alapján hozza meg, amelyekkel „az ügy a legszorosabb kapcsolatban áll”, nem pedig „olyan jog alkalmazásával, mely nincs megfelelő kapcsolatban az adott családi helyzettel”.[30]

75. E feltevést tükrözte a 4/2009 rendelet tervezete, amely – csaknem a jogalkotási munka befejezéséig – az adott tényállás és a tényállás értékelésére alkalmazandó jog szerinti állam közötti szoros kapcsolat elképzelését követő kollíziós szabályokat tartalmazott.[31]

28 Lásd: 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (1) bekezdésének a)–c) pontja.

29 A 4/2009 rendelettervezet indoklása (hivatkozás a 10. lábjegyzetben) 1.2.2. pont, 5. o.

30 A 4/2009 rendeletre irányuló javaslat indoklása, 1.2.2. pont, 6. o.

31 E helyütt nem hivatkozom azon kollíziós szabályok további sorsára, amelyeket a rendelet tartalmazott volna, hanem kizárólag a 4/2009 rendelettervezet 13. cikkének (3) bekezdésére emlékeztetek. E rendelkezés előírta a tartási kötelezettséggel szoros kapcsolatban álló állam jogának kiegészítő jellegű alkalmazását, amennyiben a többi kollíziós szabály alapján kijelölt alkalmazandó jog szerint a jogosult nem kaphatott tartást a kötelezettől.

76. Végül a kollíziós szabályok nem kerültek be magába a 4/2009 rendeletbe, és egységesítésükre egyezmény alkalmazásával került sor. Nem hiszem azonban, hogy az uniós jogalkotó – feladva korábbi feltevéseit – a 2007. évi hágai jegyzőkönyvnek az uniós kollíziós szabályok rendszerébe történő beépítéséről döntött annak ellenére, hogy a jegyzőkönyv nem feltételezi a jogosult által a tartáshoz való jog alapjául hivatkozott tényállás és e tényállás értékelésére irányadó jog szerinti állam közötti kapcsolat szükséges fennállását. Az uniós jogalkotó inkább elismerte, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv megfelel ezen elvárásoknak. A jelen indítvány 22. pontjában ugyanis kifejtettem, hogy az uniós jogalkotót az egyezmény alkalmazására sarkalló legfőbb ok a tartási kötelezettségekre vonatkozó kollíziós szabályokat tartalmazó rendelet tárgyalásával és elfogadásával kapcsolatos nehézségekben keresendő.

e) Az első kérdésre vonatkozó következtetés

77. A fenti megfontolásokra tekintettel, vagyis a szó szerinti elemzés elégtelen eredményeire és a (történeti elemzéssel kiegészített) rendszertani elemzésnek a teleologikus elemzéssel egybecsengő egyértelmű következtetéseire figyelemmel úgy vélem, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv kollíziós szabályai azon a feltevésen alapulnak, hogy annak az állam a jogát kell a tartás értékelésére alkalmazandó jogként kijelölni, amely legalább olyan mértékben kötődik a tartással kapcsolatos tényálláshoz, hogy mind a jogosult, mind a kötelezett számolhat azzal, hogy e jog lesz irányadó a tartási kötelezettségre.

78. Mivel a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése az eljáró bíróság szerinti állam jogának kiegészítő jellegű alkalmazásáról rendelkezik, ezért e jognak azon állam jogának kell lennie, amely kötődik vagy – a jogosult szokásos tartózkodási helyének megváltoztatását követően érvényesíteni kívánt visszamenőleges tartás esetén – kötődött a jogosult által a tartáshoz való jog alapjául hivatkozott tényálláshoz. Ezt a szerepet annak az államnak a joga töltheti be, amelynek bíróságai a tartással érintett időszak alatt joghatósággal rendelkeztek a tartással kapcsolatos ügyek tárgyában.

79. Amennyiben tehát az alkalmazandó jognak „az eljáró bíróság szerinti állam jogaként” történő kijelölése közvetlenül nem határozza meg előre e jog és az adott tényállás közötti kapcsolat fennállását, akkor e kapcsolat fennállásának szükségessége a 4/2009 rendeletnek az esetlegesen alkalmazandó joghatósági szabályaiból következik. E szabályok pedig – ahogy arról már volt szó – abból a feltevésből indulnak ki, hogy a tartással kapcsolatos ügyeket a tartáshoz kötődő állam bíróságai bírálják el.

80. Ily módon, először is a jogosult szükségleteinek kielégítésére szolgáló tartás alapjául szolgáló élethelyzethez legszorosabban kötődő jog az alkalmazandó. Következésképpen e jog tükrözi a leghitelesebb módon a tartási kötelezettség szempontjából lényeges körülményeket, különösen a jogosult életkörülményeit és a körülményekre tekintettel megfogalmazott szükségleteit, a kötelezett lehetőségeit vagy – általánosabban fogalmazva – az ehhez hasonló kötelezettség jogosultjának és kötelezettjének családi helyzetét. A visszamenőleges tartásra vonatkozó követelés megalapozottságát főszabály szerint visszamenőlegesen, azon időpont körülményeire vetítve kell értékelni, amelyben a tartásnak a jogosult szükségleteinek kielégítését kellett volna szolgálnia. Arról pedig, hogy ez így van-e, végül a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jog és az eljáró bíróság székhelyén hatályos eljárási szabályok döntenek.

81. Másodszor, a kollíziós szabályok ennek köszönhetően töltik be azon alapvető célkitűzésüket, hogy biztosítják az adott tényállás értékelése tekintetében az alkalmazandó jog előreláthatóságát.

82. A fentiekre tekintettel azt javasolom, hogy – az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés átfogalmazására irányuló javaslatomat figyelembe véve – a Bíróság a következőképpen válaszoljon: a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eljáró bíróság szerinti állam joga az alkalmazandó, amennyiben a jogosult a kötelezettel szemben visszamenőlegesen

kíván tartást érvényesíteni, feltéve, hogy: 1) e jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helyétől eltérő államban indított a tartással kapcsolatosan eljárást; 2) a jogosult a szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga – mint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint alkalmazandó jog – alapján nem kaphat tartást a kötelezettől; 3) az eljáró bíróság szerinti állam joga a tartással érintett időszak alatt a tartással kapcsolatos ügyek tárgyában joghatósággal rendelkező bíróságok szerinti állam joga. E körülmények megítélése a nemzeti bíróság feladata.

D. A második kérdésről

83. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdéssel – amelyet arra az esetre tettek fel, ha a Bíróság nemleges választ adna az első kérdésre – a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy hogyan kell értelmezni a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését annyiban, amennyiben e rendelkezés előírja, hogy az ügyben az eljáró bíróság joga az alkalmazandó jog, ha a jogosult „[e jegyzőkönyv] 3. cikkében említett jog szerint nem kaphat tartást a kötelezettől”.

84. Amennyiben a Bíróság válaszolna az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre, a kérdést előterjesztő bíróság számára lényegesek lehetnek további megfontolások.

85. A kérdést előterjesztő bíróság a második kérdéssel összefüggésben kiemeli, hogy a német jog szerint alapvetően nem megengedett az olyan tartás visszamenőleges érvényesítése, amely megelőzi a tartás iránti kérelem bírósához történő előterjesztésének időpontját. E szabály alóli kivételeket a BGB 1613. §-a állapít meg. Az (1) bekezdés szerint e kivételek közé tartoznak azok az esetek, amikor a kötelezettet a tartási követelés érvényesítése céljából felszólították, hogy jövedelméről és vagyonáról nyilatkozzon, amikor a kötelezett késedelembe esett, vagy a tartási követelés vonatkozásában beállt a perfüggőség. A kérdést előterjesztő bíróság ezzel összefüggésben kifejti, hogy az alapügyben ugyan fennáll a tartás iránti igény, ugyanakkor a jogosult nem intézett a kötelezetthez annak késedelembe esését előidéző felszólítást.

86. A német kormány és a Bizottság – az A. Bonomi jelentésre hivatkozva – e tekintetben ugyanazt az álláspontot képviseli, és a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében meghatározott, a tartás érvényesítésére vonatkozó lehetőség hiányával kapcsolatos feltétel tág értelmezésével ért egyet.

87. Az A. Bonomi jelentés 61. pontja kifejti, hogy a „nem kaphat tartást a kötelezettől” fordulat nemcsak azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben az elsődlegesen alkalmazandó jog nem rendelkezik tartásról, de olyan esetekre is, amelyekben az ehhez hasonló tartás érvényesítésének lehetősége a törvényi feltételek teljesítésének elmaradása miatt nem áll fenn. A jelentés ennek szemléltetése céljából egy olyan rendelkezésre hivatkozik, amely a gyermek 18. életévének betöltését követően a tartási kötelezettség megszűnéséről rendelkezik.

88. Meg kell jegyezni, hogy a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése megfelel az 1973. évi Hágai Egyezmény[32] szabályainak. Ezen egyezmény 6. cikke szintén lehetővé tette a *lex fori* alkalmazását, ha a jogosult a saját szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga vagy a felek közös állampolgársága szerinti állam joga alapján nem kaphatott tartást a kötelezettől.

89. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv preambulumbekezdései utalnak egyébként az 1973. évi Hágai Egyezményre. Ezen egyezmény rendelkezései tehát legalább bizonyos mértékig nagy valószínűséggel inspirációként szolgáltak a 2007. évi hágai jegyzőkönyv szabályozása számára.

32 A tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, Hágában 1973. október 2-án kötött egyezmény (az egyezmény elektronikus változata a következő internetes oldalon érhető el: https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=86, a továbbiakban: 1973. évi Hágai Egyezmény).

90. Az 1973. évi Hágai Egyezményhez az M. Verwilghen[33] által kidolgozott magyarázó jelentés 145. pontja kifejti, hogy az egyezmény 6. cikke alapján, amennyiben az alkalmazandó jog által előírt törvényi feltétel valamelyike nem teljesül, az eljáró bíróság szerinti állam joga alkalmazható. Erre az általános megjegyzésre példa annak az alkalmazandó jognak a szabályozása, amely úgy rendelkezik, hogy az örökbefogadási jogviszony felei között nem áll fenn tartási kötelezettség, amennyiben az örökbefogadott vér szerinti családjával nem szakítja meg a köteléket.

91. Mind az A. Bonomi jelentés, mind az M. Verlighen jelentés abból indul ki, hogy amennyiben nem teljesül az a törvényi feltétel, amelytől a tartás hatékony érvényesítése függ, a tartási kötelezettség értékelésére a *lex fori* alkalmazható.

92. A „nem kaphat tartást a kötelezettől” fordulattal bevezetett feltétel tág értelmezése emellett a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikke (2) bekezdésének azon célkitűzését is tükrözi, amely szerint meg kell akadályozni, hogy e rendelkezés (1) bekezdésében felsorolt csoportok egyikébe tartozó jogosult ne kapjon tartást.

93. Az alapügyben a tartásnak a német jog alapján történő érvényesítésére vonatkozó lehetőség hiánya valójában abból fakad, hogy a jogosult elmulasztotta a tartás visszamenőleges érvényesítésének törvényi feltételéül szabott konkrét intézkedés megtételét. Semmi nem utal ugyanakkor arra, hogy a jogosult mulasztásával összefüggő esetekre nem terjed ki a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése oly módon, hogy a tartási kötelezettségekre elsősorban alkalmazandó joggal összhangban, bizonyos értelemben szankcionálják a jogosult számára előírt konkrét intézkedések elmulasztását.

94. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében meghatározott, a tartás érvényesítésére vonatkozó lehetőség hiányával kapcsolatos feltétel tág értelmezésének elfogadása továbbá aligha tekinthető a jogosult túlzott előnyben részesítésének. Két érv is emellett az álláspont mellett szól.

95. Először, a két fél érdekei közötti egyensúly fenntartása e tekintetben biztosítható a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 6. cikkének köszönhetően. E rendelkezés lehetőséget biztosít a jogosult követelésének vitatására, amennyiben ilyen – a szülő–gyermek kapcsolatból fakadó, a gyermeket illető tartási kötelezettségtől eltérő[34] – kötelezettség „nem áll fenn” sem a kötelezett szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga, sem – ha van ilyen – a felek közös állampolgársága szerinti állam joga szerint. Ezen – látszólag csak a tartási kötelezettségek „fenn nem állásának” eseteire vonatkozó – rendelkezés kategorikus megfogalmazására ellenére az A. Bonomi jelentés 108. pontja kifejti, hogy e feltételt ugyanúgy kell értelmezni, mint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt feltételt. Mivel a 2007. évi jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt feltétel tágan értelmezett, ugyanilyen módon értelmezendő e jegyzőkönyv 6. cikke is.

96. Másodszor, a tartás érvényesítésére vonatkozó lehetőség hiányával kapcsolatos feltétel tág értelmezésével való esetleges visszaélést korlátozza az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre általam javasolt válasz is. A jogosult arra irányuló intézkedései, hogy adott állam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát előidézze és ebből következően a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdése alapján ezen állam joga váljon alkalmazandóvá, csak abban az esetben váltják ki a kívánt joghatást, ha e bíróságok vagy bíróság már korábban is rendelkezett joghatósággal az adott ügy elbírálására.

33 Verwilghen, M., *Rapport explicatif sur les Conventions-Obligations alimentaires de 1973*, Actes et documents de la Douzième session de la Conférence de La Haye (1972), IV. kötet, Obligations alimentaires, 384–465, o., elektronikus változatban is elérhető (angol és francia nyelven): https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=2946.

34 A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 6. cikke nem alkalmazandó a házastársak, volt házastársak vagy az érvénytelenített házasság felei közötti tartási kötelezettségek tekintetében. Mindazonáltal a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 5. cikke a kötelezettségek e kategóriába sorolt felei számára sajátos kifogási lehetőséget ír elő.

97. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy – amennyiben a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre választ ad – e kérdésre a következőképpen válaszoljon: a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az abban foglalt „nem kaphat tartást” fordulat azokra az esetekre is vonatkozik, amelyekben a jogosult korábbi tartózkodási helyének joga csupán a BGB 1613. §-ának (1) bekezdésében foglalthoz hasonló törvényi feltételek betartásának hiánya miatt nem teszi lehetővé a visszamenőleges tartási igény hatékony érvényesítését.

VI. Végkövetkeztetések

98. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

1) A 2009. november 30-i 2009/941/EK tanácsi határozat mellékletét képező, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2007. november 23-i hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eljáró bíróság szerinti állam joga az alkalmazandó, amennyiben a jogosult a kötelezettel szemben visszamenőleges tartást kíván érvényesíteni, feltéve hogy: 1) e jogosult a kötelezett szokásos tartózkodási helyétől eltérő államban indított a tartással kapcsolatosan eljárást; 2) a jogosult a szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga – mint a 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint alkalmazandó jog – alapján nem kaphat tartást a kötelezettől; 3) az eljáró bíróság szerinti állam joga a tartással érintett időszak alatt a tartással kapcsolatos ügyek tárgyában joghatósággal rendelkező bíróságok szerinti állam joga. E körülmények megítélése a nemzeti bíróság feladata.

2) A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az ebben a rendelkezésben foglalt „nem kaphat tartást” fordulat azokra az esetekre is vonatkozik, amelyekben a korábbi tartózkodási hely joga csupán meghatározott törvényi feltételek betartásának hiánya miatt nem állapít meg visszamenőleges tartási igényt.